

EMY KOOPMAN

TEKENEN

VAN HET

UNIVERSUM

VERSLAG VAN EEN OBSESSIE

2023 Prometheus Amsterdam

Eerste druk 2022

Vierde druk 2023

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek een
beurs van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

© 2022 Emy Koopman

Omslagontwerp Jan van Zomeren

Foto omslag Stocksy

Foto auteur Johannes von Engelhardt

Zetwerk Elgraphic

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 4791 4

Voor iedereen die liefde gehad en heeft verloren

STEM # 1

Take this pink ribbon off my eyes / I'm exposed, and it's no big surprise

No Doubt, 'Just a Girl' (1995)

Ik zie een kind voor me, een meisje, het meisje dat ik was in het noorden van het land, voordat de schaamte mijn lichaam kaapte. Ik heb een rode joggingbroek aan, omdat ik dat lekker vind zitten, en in mijn verder jongensachtige korte haar heb ik clipjes van plastic fantasiedieren met lange gekleurde staarten (*lovelylocks*). De jaren negentig zijn net begonnen, er zijn nog geen Spice Girls en Dutroux heeft nog geen dodelijke slachtoffers gemaakt. Ik ben enig kind. Enig kind geworden, enig kind in praktijk, sinds mijn broer – dertien jaar ouder, jezusachtig knap, gevat als een komiek, gekleed in roze verwassen t-shirts en glanzende bontgekleurde leggings, in zijn armen altijd een gitaar of een meisje – ons krappe, dankzij hem gezellige huis verliet om te studeren, en ik, een vierjarige op de drempel, over de drempel, op de uitrit, op de straat, hem uitzwaaide, met beide handen en met in mijn buik een krampende leegte die ik nog jarenlang zou voelen, elke keer dat hij wegreed, nooit wetend wanneer hij weer terug zou komen.

Ik ben het gewend om alleen te spelen. Ik speel ook graag alleen. Dan teken en schilder ik aan mijn kleine bureau onder de trap, trek me terug met een boekje in de kruipruimte op zolder, maak toverdrankjes van de bessen uit de tuin en de restjes drank uit het schuurtje. Als ik alleen wil zijn, scheep ik vriendinnetjes soms af met de leugen dat ik nog met mijn moeder naar de stad moet die middag.

Mijn moeder vindt dat ik te angstig ben voor de mensen, voor hoe die kunnen reageren. Maar mijn moeder is ook degene die me waar-

schuwt dat er daarbuiten vreemde mannen rondlopen. Mannen die je aanspreken en willen dat je met ze meegaat. Mannen die snoep aanbieden, of zeggen dat ze puppies hebben. Mannen met wie je vooral niet moet meegaan, want ze willen je eigenlijk pijn doen.

In mijn verbeelding is zo'n vreemde man een soort magiër of geest: iemand die je – al is het tegen een prijs die je van tevoren niet goed kunt inschatten – alles kan bieden wat je maar wenst. Snoep, dat vind ik niet zo interessant, puppies worden al lastiger, maar daar zou ik ook wel 'nee' tegen kunnen zeggen. Er is maar één ding waarvan ik me kan voorstellen dat ik het niet zomaar zou kunnen weigeren: 'Wat als hij me een verhaaltje wil voorlezen?'

'Kom het dan toch maar eerst thuis vragen,' zegt mijn moeder.

Op deze middag, ik zal zo'n zeven jaar zijn, speel ik niet alleen. Op deze middag speel ik met een vriendinnetje in een verlaten speeltuintje. Het vriendinnetje lijkt een beetje op dat blonde meisje dat in de film *My Girl* sterft aan bijensteken, maar dan nog mooier. Er is een zandbak, maar daar hebben honden in gepoept. We zijn vooral aan het schommelen.

Ineens staat hij daar, de man. Op het plotse verschijnen na is hij onopvallend: bleek, kaal of kalend, normaal postuur. Hij spreekt ons aan. Of we soms vijftig gulden willen verdienen. We hoeven alleen maar even touwtje te springen. Voor een reclamefilmpje voor het dorp.

Terwijl wij overleggen, gaat hij in de bosjes direct naast de schommels staan plassen.

Vijftig gulden is veel geld, vindt mijn vriendinnetje. Daar heeft ze gelijk in – vijftig gulden, zo veel geld heb ik nooit gehad, niet eens gezien, ik kan me nauwelijks voorstellen wat je daar allemaal van zou kunnen kopen. Meerdere boekjes, dat is zeker.

Maar het voelt niet goed. Het is niet alleen dat ik geen touwtje wil springen. Ik zie het voor me, dat we touwtjespringen, ik en mijn vriendinnetje, en ik geloof niet dat dat is hoe je reclame maakt voor een dorp. Ik geloof ook niet dat je op deze manier wordt gevraagd om mee te doen aan een reclamefilmpje, door één man, zonder camera in zijn handen, die zo staat te plassen dat je alles kunt zien. Dit klopt niet, denk ik, zijn verhaal, dat klopt niet.

Misschien fluister ik het dan al: 'Ik denk dat hij porno wil maken.' Misschien zeg ik dat pas achteraf. Hoe dan ook weet mijn vriendinnetje niet wat porno is, en ik ook maar half, ik kan het haar niet uitleggen. In haar grote grijsblauwe ogen zie ik niets terug van mijn eigen onrust. Ik moet hier weg, denk ik, maar dan moet zij wel mee, zij kan hier niet alleen achterblijven, dan neemt hij haar vast mee. Ik moet iets zeggen wat overtuigend klinkt in haar oren, iets redelijks, iets kalms.

'Laten we het even aan mijn moeder vragen,' zeg ik. Daar stemt zij, met enige tegenzin, mee in.

'En?' vraagt de man, klaar met plassen.

Dat we het thuis gaan vragen, zeg ik.

'Oké,' zegt de man, 'ik wacht hier wel op het antwoord.'

In normaal tempo, of misschien net wat sneller dan normaal, lopen we van het speeltuintje weg.

Hij laat ons gaan. Als een vampier die toestemming nodig heeft voordat hij een huis binnen mag komen, laat hij ons gaan.

Wanneer de door mijn moeder gebelde politie bij het speeltuintje aankomt, is hij verdwenen.

We waren ontsnapt. Ik was ontsnapt. We hadden geluk gehad. Ik had geluk gehad. Of misschien was het beter dan geluk, misschien had ik iets goed gedaan: het gevaar tijdig herkend en ernaar gehandeld, de juiste woorden uitgesproken op het juiste moment.

Ik dacht dat het klaar was, dat we er ongeschonden vanaf waren gekomen. Ik had nu, wellicht, een verscherpt besef van kwetsbaarheid, een woordeloos besef dat je als meisje altijd een potentiële prooi bent, dat je lichaam wordt gezien, op manieren die je zelf niet in de hand hebt, maar ik kon ook nog denken: daar kan ik wel mee omgaan, daar red ik me wel uit.

Het was nog niet helemaal klaar.

De volgende dag op het schoolplein riepen de andere kinderen, zeurderig, jengelend: 'Purno de purno, purno de purno!' Ze riepen het mijn richting uit.

Ik bevroor. Mijn vriendinnetje moest iets hebben gezegd over wat er was gebeurd, maar wat had ze gezegd, wat wisten die kinderen?

In het speeltuintje had ik makkelijk gesproken, maar nu, tussen mijn eigen klasgenoten, stond ik als verlamd, mijn tong een krachteleloos lapje vlees, mijn keel dik en nutteloos.

Ze bleven het maar roepen, als een scheldwoord, als een verwijt. Alsof niet die man ‘vies’ was, maar ik. Alsof ze mij alsnog naakt touwtje zagen springen.

Ik stond daar, zonder wat te zeggen, zonder wat te doen. Ik stond daar, alleen, en kleiner dan ooit.

Later die dag of die week kwam ik erachter dat *Purno de Purno* een animatieserie is over een mannetje in een paars schaatspak, met veel seksgrapjes. Dat hielp verder niks, maakte het alleen maar verwarrender. De vraag bleef hetzelfde: wat wisten die kinderen, wat dachten ze, wat zagen ze toen ze naar mij keken? Het antwoord, in mijn hoofd, bleef ook hetzelfde: iets walgelijks, iets wat weerloos is.

Was dit het begin van het stokken van de stem? Of valt dit punt buiten het plaatje, is het logischer om te beginnen bij dat vierjarige kind dat met buikpijn haar broer zag vertrekken, en dan vanaf daar door naar het eerste verloren vriendinnetje, de eerste ongelukkige verliefdheid? Elk begin reconstrueer je achteraf. In werkelijkheid kunnen er tientallen andere voorvallen zijn geweest die in aanmerking komen om een begin te vormen. In werkelijkheid is er meestal geen duidelijk begin, er is een wirwar aan lijnen, cirkels en ellipsen, kriskras verbonden punten die kunnen staan voor gebeurtenissen maar ook voor cellen, hormonen, beelden, ideeën: al die elementen – deels van voordat jij er zelfs maar was – die optellen tot een geheel, maar in een som die voortdurend verschuift.

Hoe ik die som ook maak, het voelt alsof ik bewijs tekortkom: ik heb meer oude pijn nodig, meer vroege vernederingen. Het is niet genoeg, het is nooit genoeg, er is geen enkel excuus voor zo veel afhankelijkheid, zo’n stikkend gestotter. Die vrouw aan de telefoon, ze deed het zichzelf aan. Geen medelijden met de aanstelster. Geen medelijden met de vrouw die zich als een meisje gedraagt. Geen medelijden met het meisje. Domme kut.

Stop. Waarom blijven we dat toch doen, onszelf *dumb cunts* noemen? Waarom gebruikt Chris Kraus, in het boek dat ons zou moeten verlos-

sen van de vernedering van het zelfverlies, die neerbuigende term voor haar eigen verhaal, een verhaal dat ze zo beschamend vindt dat ze het alleen in de derde persoon kan vertellen? We blijven onszelf maar verschuilen, schouderophalend, glimlachend, scheldend of grijnzend. We blijven onszelf maar uitlachen voor ons zogenaamde teveel aan gevoel – meer dan een specifieke of ingebeelde ander voelde, dus te veel. We blijven onszelf maar haten om ons gebrek aan verharding. In plaats van dat we zeggen: ja, het klopt, ik was weerloos. Ja, het klopt, ik voelde. Want ja, ik leef en ik ben kwetsbaar. Maar jij ook. Jij ook.